



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

# **Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia**

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

**Thomas <von Aquin, Heiliger>**

**Venetiis, 1593**

13 vtrum attentio requiratur ad orationem.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

orationes habent efficaciam impetrandi ex praecedentibus eorum meritis, & ex diuina acceptione.

AD SECVNDVM dicendum, quod sancti impetrant illud, quod Deus vult fieri per orationes eorum. Et hoc per eum, quod estimant eorum orationibus implendum, secundum Dei voluntatem.

AD TERTIVM dicendum, quod illi qui sunt in Purgatorio, et si sint superiores nobis propter impeccabilitatem, sunt tamen inferiores quantum ad penas, quas patiuntur. Et secundum hoc non sunt in statu orandi, sed magis ut oretur pro eis.

AD QVARTVM dicendum, quod Deus vult inferiora per omnia superiora iuvari: & ideo oportet non solum superiores, sed etiam inferiores sanctos implorare, alioquin esset solius Dei misericordia imploranda. Contingit tamen quandoque quod imploratio inferioris sancti efficacior est, vel quia deuotius imploratur, vel quia Deus vult eius sanctitatem declarare.

AD QVINTVM dicendum, quod quia sancti uiuētes meruerunt, ut pro nobis orarent: ideo inuocamus eos nominibus, quibus hic uocabantur, quibus etiam nobis magis innotescunt: & iterum propter fidem resurrectionis in sinuandam, sicut legitur Exod. 3. Ego sum Deus Abraham.

Super quest. de uenerabili articulum duodecimum.

3. di. 9. q. 1. ar. 3. q. 3. 2. 3. Et 4. dist. 35. q. 4. art. 2. q. 1. ar. 4. huius quatuor.

Art. i. ad 2.

IN arti. 12. eiusdem questionis, nota diligenter, qui murmuras de officio ecclesiastico, tria, distinctionem uocalis orationis, necessitatem, conditiones. Distinguitur siquidem oratio uocalis in communem, & propriam, seu singularem. Necessitas communis est, quia in persona Ecclesie offertur. Cum enim Ecclesia ex sensitiuis creaturis consistat, oportet sensibiles, ac per hoc uocales per suos ministros orationes offerre, alioquin nesciret offerre per ministros orationis cultum, ac munus quod Deo per illos offert. Non no-uit enim Ecclesia nisi que foris sunt. Necessitas propria est uocis, ac consensu da. Conditiones communis orationis sunt due, quod scilicet sit uocalis, & quod sit alta. Prima est simpliciter necessaria, ut de claratum est. Secunda est rationalis, ut in litera dicitur. Propter quod dicentes priuatas, missas ita submissis de industria, ut intelligi ab auditoribus nequeant, a ratione deui uidentur, & inex-

ARTICVLVS XIIII

Utrum oratio debeat esse uocalis.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videt quod oratio non debeat esse uocalis. Oratio enim fit ex dictis, patet principaliter Deo porrigitur: Deus autem locutionem cordis cognoscit. frustra ergo uocalis oratio adhibetur. Præter. Per orationem mens hominis debet in Deum ascendere, ut dictum est: sed uoces retrahunt homines ab ascensu contemplationis in Deum, sicut & alia sensibilia ergo in orationibus non est uocibus utendum. Preter. Oratio debet offerri Deo in occulto, secundum illud Mat. 6. Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito: sed per uocem oratio publicatur. ergo non oportet esse uocalis.

SED CONTRA est, quod dicitur in Psalm. 3. Voce mea ad dominum clamaui, uoce mea ad Dominum deprecatu sum. RESPON. Dicendum, quod duplex est oratio, communis, & singularis. Communis quidem oratio est, qua per ministros Ecclesie in persona totius fidelis populi Deo offertur: & ideo oportet, quod talis oratio innotescat toti populo, pro quo proferatur, quod non posset fieri, nisi esset uocalis: & ideo rationaliter institutum est, ut ministri Ecclesie huiusmodi orationes etiam alta uoce pronuntient, ut ad notitiam omnium possint perue-

nire. Oratio uero singularis est, & offertur a singulari persona cuiuscumque siue pro se, siue pro alio orantis: & de huiusmodi orationibus necessitate non est, quod sit uocalis: adiungitur tamen uox tali orationi triplici ratione. Primo quidem ad excitandum interiorum deuotionem, qua mens orantis eleuetur in Deum: quia per cetera signa siue uocum, siue etiam aliorum factorum, mouetur mens hominis secundum apprehensionem, & per consequens secundum affectionem. Unde Augustinus dicit ad Probam, quod uerbis, & aliis signis ad augendum desiderium sanctum, non ipsos acriter excitemus: & ideo in singulari oratione tantum est uocibus, & huiusmodi signis utendum, quantum proficit ad excitandum interiorum mentem. Si uero mens per hoc distrahatur, uel qualitercumque impediat, est a talibus cessandum. Quod precipue contingit in his, quorum mens sine huiusmodi signis est sufficienter ad deuotionem parata. Unde Petrus dicitur. Tibi dixit cor meum, & exquirunt te facies mea. Et de Anna legitur. Reg. 1. quod loquebatur in corde suo. Secundo, adiungitur uocalis oratio quasi ad redditionem debiti, ut scilicet homo Deo seruiat secundum illud quod ex Deo habet, id est, non solum corpore, quod precipue competit orationi, quod est satisfactoria. Unde dicitur. Oremus aufer iniquitatem, & accipe benedictionem uocis nostrorum. Item in uocalis oratio ex quadam redundante affectione, excitemus uocem in corpore. Latatum est cor meum, & lingua mea.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod oratio non proferatur ad hoc, quod aliquid manifestetur: sed ad hoc, quod mens orantis excitetur in Deum.

AD SECVNDVM dicendum, quod uocem ad continentiam distrahunt mentem, & impediunt orationem: sed uerba significantia ad orationem pertinent, excitant mentes, & de uocibus.

AD TERTIVM dicendum, quod si oratio sit, dicitur super Mattheum. Eo proposito uetat in conuentu orare, uita communitatis de orans nihil nouum facere debet, sed homines uel clamando, uel pectus percutiendo expandendo. Nec ramentum in manu lib. de sermo. Domini in monte. In uocibus nefas est, sed ideo hoc agere, ut non uidearis.

ARTICVLVS XIII.

Utrum de necessitate orationis sit quod sit uocalis.

AD TERTIVM dicendum, quod proceditur. Videtur, quod

ad orationem, dubium multorum occurrit. Si quis ex proposito in principio officii diuini, ad quod tenetur, applicet se ad meditationem diuinae bonitatis, aut passionis Christi, ad hoc ut mentem firmiter teneat cum Deo in hac continua meditatione, satisfaciat praecipuo Ecclesiae.

¶ Ad hoc dicitur, quod certum constat quod attendens, & attendens ad hoc, ut mens sua tam in contemplatione, quam in actione, quam in actione prole, hoc est affectu circa Deum, & ad eam diuinitatem, occupetur in suo officio, optime satisfaciat, quantum habet attentionem propriam maxime necessitatem, & communem, iuxta uniuersum modulum. In tendens autem, & studens ut circa passionem Christi meditatio sit, & affectus exerceatur in toto officio, satisfaciat sine dubio, quia in melius modum ad diuinitatem ducens fertur, quam si sensu uerbo tantum attenderet. Nam passio Christi (ut in 2<sup>o</sup> q<sup>o</sup> precedentis articulo est, optima est mandatio ad diuinitatem, iuxta illud, & sic dum uisibiliter Deum cognoscimus, per hunc inuisibilem amorem rapimur. Cum grano tantum salis haec intentione habenda est per totum, ut scilicet ne cogitatio haec perfectio, si ascendere ad eam quae diuinitatis tantum in progressu non debetur, ad debet esse principale intentionis: quod talis orantis mens detea, quae sit passionis Christi est, ut mens in media, non ut in fine, u. l. p. illa ( si Deo dederit) ascendat ad eam diuinitatem.

¶ 2<sup>o</sup> Prar. Oratio est ascensus intellectus in Deum: sed quando oratio non est attendita, intellectus non ascendit in Deum: ergo de necessitate orationis est, quod sit attendita.

¶ 3<sup>o</sup> Prar. De necessitate orationis est, quod careat omni peccato, sed non est absque peccato, quod aliquis orando euagationem mentis patiatur. uidetur enim deridere Deum, sicut & si alicui homini loqueretur, & non attenderet ad ea, quae ipse pferret. Vñ Basil. dicit quod diuini auxilium est implorandum, non remissio, nec mente huc, uel illuc euagante, eo quod talis non solum non impetrabit quod petit, sed etiam magis Deum irritabit, ergo de necessitate orationis uidetur, quod sit attendita.

¶ SED CONTRA est, quod etiam sancti uiri orando quandoque euagationem mentis patiuntur secundum illud Psalmi trigessimoni. Cor meum dereliquit me.

RESPON. Dicendum, quod quod quae haec praecipue habet locum in oratione uocali, circa quam sciendum est, quod necessarium dicitur aliquid dupliciter. Vno modo, per quod melius peruentur ad finem: & sic attentio absolute orationi necessaria est. Alio modo, aliquid dicitur necessarium sine quo res non potest consequi suum effectum. Est autem triplex effectus orationis. Primus quidem communis omnibus actibus charitate informatis, quod est mereri, & ad hunc effectum non ex necessitate requiritur, quod attentio ad sit orationi per totum:

¶ Et ut satisfiat huic modis quaeritis, scito quod quaequamque attentionem in littera numerarum eligatur, sine praefatione tam melioris, hoc est, quod illa eligatur ut medium, ut uti commodum perueniendi ad meliorem prout Deus dignabitur misericorditer concedere, satis sit praecipuo Ecclesiae. uerbigratia si quis putat suae paritati accommodatus medium attendere non erret. & in hac attentione uult persistere, intendat hoc ut medium, si forte miseretur sic Deus, & det meliorem attentionem ad meliorem quam potius uellet. Et simile est de aliis. Verum circa attentionem ad rem petitam, caue ne peruersus fiat affectus cum oculo tuo. Nam non licet petenti necessaria uia cui sic uersari circa meditationem uictus, ut diuina ad humana ordinari uideatur, quasi medio sit medium, & uictus finis. Remissa siquidem oportet deinde superius habitam in hac eadem articulo, quod quod a rem petitam, omnes nostrae orationes ordinari debent ad gratiam, & gloriam consequendam. Et haec est res petita, ad quam attendere auctor tantum commen-

no. Nota scd<sup>o</sup>, quod author, Basillii auctoritate utens, euagatione ex negligentia coputat sub euagatione ex proposito, ita quod euagatio ex proposito distinguitur in euagatione directe ex industria, ut cui quis explicite uult non attendere: & euagatione ex negligentia, ut cui quis negligit attendere. Quia negligentia uoluntaria est, ideo euagatio uoluntaria reputatur, & est. Euagatio autem ex fragilitate excusat, utpote non ex uoluntate, sed impotentia procedens. Haec igitur euagatio sine peccato est, prima autem semper cum peccato, mortali quidem quae ex contemptu, uel quae ex industria in oratione, quae est sub praecipuo, quis in notabili parte euagatur: perinde namque est ac si illa omittitur ueniali uero, quae oratione spontanea absque proposito attenditur quae dicitur: & quae ex negligentia in oratione de proposito quae non attenditur, saluo proposito attenditur. In neutro. n. causa contra

dat in littera. Attendere enim ad gloriam aeternam, uel gloriam adoptionis filiorum in uia, aut uirtutes ut media ad aeternam patriam, & ornamenta ciuitum caelestium, ac inchoationes caelestis conuersationis, & huiusmodi inter optimas aentiones est. Et breuiter omnia res petita, aut finis ipse caelestis gloriae, aut medium ad illam, ut medii rationem habet pro se, si uel pro alio, attentionis optimo genere locata est in littera, & nulla res alia uerpetita.

¶ In responsione ad tertium, nota diligenter, quod quia ex proposito uagari in oratione peccatum est ex genere suo; ideo non solum in oratione necessaria ex praecipuo, sed etiam in oratione spontanea, teneatur orans attendere, ita quod licet non teneatur orare, teneatur tamen, si orat, attendere quantum est ex parte praecipui, orare. Et ratio est similis in aliis actibus uirtutum, quod scilicet homo si exercet eos, teneatur eos exercere cum debitis circumstantiis. Quin. recipit hospitium, qui pro alio aduocatus intercedit, & huiusmodi, teneatur hoc facere cum debitis circumstantiis, si facit. Et si non uult facere, ut decet, non se exercet in huiusmodi operationibus. Per haec tamen non intelligas male agere eum, qui sponte orat dum se uellit, aut aliquo similitudine opere occupatur, quantum potest intendens orationi, attendere, tum quia alia est questio de euagatione ex proposito, & alia de opere, cum quo sit attentio. Huiusmodi enim opera non impedire orationis attentionem experientia testatur, & in quibusdam religiosorum statutis scriptum est, quod surgendo dicant officium. B. uirginis. Beatus quoque pater Dominicus mendicantem contra phantasmatam mala coem fructuosam, dicebat oratione sollicita, statim cum quis surgit a som-

¶ In responsione ad tertium, nota diligenter, quod quia ex proposito uagari in oratione peccatum est ex genere suo; ideo non solum in oratione necessaria ex praecipuo, sed etiam in oratione spontanea, teneatur orans attendere, ita quod licet non teneatur orare, teneatur tamen, si orat, attendere quantum est ex parte praecipui, orare. Et ratio est similis in aliis actibus uirtutum, quod scilicet homo si exercet eos, teneatur eos exercere cum debitis circumstantiis. Quin. recipit hospitium, qui pro alio aduocatus intercedit, & huiusmodi, teneatur hoc facere cum debitis circumstantiis, si facit. Et si non uult facere, ut decet, non se exercet in huiusmodi operationibus. Per haec tamen non intelligas male agere eum, qui sponte orat dum se uellit, aut aliquo similitudine opere occupatur, quantum potest intendens orationi, attendere, tum quia alia est questio de euagatione ex proposito, & alia de opere, cum quo sit attentio. Huiusmodi enim opera non impedire orationis attentionem experientia testatur, & in quibusdam religiosorum statutis scriptum est, quod surgendo dicant officium. B. uirginis. Beatus quoque pater Dominicus mendicantem contra phantasmatam mala coem fructuosam, dicebat oratione sollicita, statim cum quis surgit a som-

AD PRIMVM ergo dicitur quod in spiritu & ueritate, qui ex instinctu spiritus ad eandem accedit, etiam si ex aliqua infirmitate mens postmodum euagetur.

AD SECVNDVM dicendum, quod mens humana propter infirmitatem naturae diuinae in alio non potest. Pondere enim infirmitatis humanae deprimitur anima ad interiora: & ideo contingit, quod quando mens orantis ascendit in Deum per contemplationem, subito euagetur ex quadam infirmitate.

\* ut sup. dicitur.

In li. de modo orandi c. 2. a medio tom. 2.

contra

contra virtutem, sed prater eam agitur. Nam oratione spontanea sic male persoluere, est sicut recipere hospitem, & indecenter tractare. In oratione autem precepta, ex quo semper saluatur propositum attentionis, essentialis bonitas moralis actus ex finis intentione salua est, & remissio voluntatis in culpa est accidentalit.

In 3. regulis, tom. 1.

In Sermon. de oratio Dei a medio illius.

¶ Super qualt. actua- gestimatore articulo quartumdecimum.

**I**n art. tribus, s. 14. 15. & 16. eiusdem q. dubiu occurrit circa tertiam conditionem orationis. s. ly, pie, qd importet. Et est ratio dubij, qd in responsione ad 2. art. 15. author dicit, qd non pie petere est peccati, ex quo apparet, qd pie petere conincit cu secunda conditione. s. necessaria ad salute petere: nam petedo necessaria ad salute pie petimus.

4. di. 15. q. 4. ar. 2. q. 2. & 3. Et Ro. lect. 5. Et Col. 1. Et cor. 6. prin. Et 1. Thess. 5. lec. 2. in.

¶ Et augetur dubiu, quia in art. 16. author in corpore articuli dicit, quod i peccatoru oratione possunt inueniri omnes quatuor conditiones: & idem confirmat in responsione ad secundum ibidem. In tertio vero libro contra Gent. cap. 96. author vult amicitiam orantis cum Deo interuenire in oratione efficacit, quae sub pietatis nomine concludi videtur. Ad hoc dicitur, quod illa conditio, pie, in hoc distinguitur ab alijs conditionibus, quod alia pertinet pro qua, rem petitam, & perseverantiam significant, illa intentione referentem ad Deum importat. Nam pietas officiu, ac cultum celestis patriae, principii & patri exhibet. Et propterea distinguitur, quod potest dupliciter inueniri, scilicet formata, & informis, vt in responsione ad secundum 15. artic. apparat. Et hinc reddi potest ratio diuersoru dictorum de hac conditione. Nam quia humiliter in medio ad Deu

AD TERTIVM Dicendum, qd si quis ex proposito in oratione mente euagatur, hoc peccatum est, & impedit orationis fructum. Et contra hoc Aug. dicit in regula Palmis, & hymnis cum oratis Deum. hoc uerletur in corde, qd praefertur in ore: euagatio uero orationis fructu non tollit. Vnde Basil. dicit. Si uero debilitatus a peccato, fixe nequis orare: quantumcunque porces te ipsum cohibeas, & Deus ignoscit, eo qd non ex negligetia, sed ex fragilitate non potes, ut oportet, assistere coram eo.

ARTICVLVS XIII. Vtrum oratio debeat esse diuturna.

**A**D QVARTVM DECIMVM sic proceditur. Videtur, qd oratio non debeat esse diuturna. Dicit enim Marth. 6. Orantes nolite multum loqui: sed oportet multum loqui diu orante, praesertim si oratio sit uocalis. ergo non debet esse oratio diuturna.

¶ 2. Praet. Oratio est explicatiua desiderii: sed desiderium tanto est sanctius, quanto magis ad unum restringitur, secundum illud Psal. 26. Vnam petii a Domino, hanc requiram. ergo & oratio tato est Deo acceptior, quanto est breuior.

¶ 3. Praet. Illicitum uidetur esse, qd homo transgrediatur terminos a Deo praefixos, praecipue in his, quae pertinent ad cultum diuinu secundum illud Exod. 19. Contestare populum, ne forte uelit transgredere terminos ad uidentium Dominum, & pereat ex eis pluri- ma multitudo: sed a Deo fixus est nobis terminus orandi per institutionem orationis dominicae, ut patet Matthaei sexto: ergo non licet ultra orationem protendere.

**SED CONTRA.** Videtur, quod continue sit orandum: quia Dominus dicit Luc. decimo octauo. Oportet semper orare, & non deficere. Et ad Thess. 5. Sine intermissione orate.

**RESPON.** Dicendum, qd de oratione dupliciter loqui possumus. Vno modo, secundum seipsum, alio modo, secundum causam suam. Causa autem orationis est desideriu charitatis, ex quo procedere debet oratio, quod quidem in nobis debet esse continuu uel actu, uel uirtute: manet enim uirtus huius desiderii in omnibus, quae ex charitate facimus. Omnia autem debemus in gloria Dei facere, ut dicitur 1. ad Corinth. 10.

¶ & secundum hoc oratio debet esse continua. Vnde Aug. dicit ad Probam. In ipsa fide, & charitate continuato desiderio semper oramus: sed ipsa oratio secundum se considerata, non potest esse assidua, quia oportet aliis operibus occupari: sed sicut Augustinus dicit ibidem, Ideo per certa intervalla horarum, & temporum orationem uerbis rogamus Deum: uel illis rerum signis nos ipsos admonemus, quantumcumque hoc desiderio profecerimus, non bipis innotescamus, & ad hoc agendum nos ipsos acris excitemus. Vnde cuiusque autem rei quantitas debet esse proportionata fini, sicut quantitas potionis sanitati: unde & conueniens est, ut oratio tantum duret, quantum est utile ad excutendum interioris desiderii ferorem. Cum uero hanc menturam excedit, ita quod sine tadio durare non possit, non est uiliteris protendenda. Vnde August. dicit ad Probam. Dicuntur fratres in Aegypto crebras quidem habere orationes, sed eas tam en breuissimas, & reprim quodammodo iaculatas, ne illa uigilanter crebra, quae oranti plurimum necessaria est, per productiores moras euanescat, atque hebeterur intentio: ac per hoc etiam ipsi satis ostendunt hanc intentionem sicut non esse obruendam, si perdurare non potest, ita si perdurauerit, non cito esse rumpendam. Et sic hoc est attendendum in oratione comparationem ad intentionem orationis in communi oratione per comparationem puli deuotionem.

**I** AD PRIMVM ergo dicendum, qd dicit ad Probam. Non est hoc oratio si diutius oratur: aliud est sermo multus, & de ipse Dominus dicit, quod pernoctauerit in orando, & orauerit, ut nobis praebere exemplum dicit. Absit ab oratione multa locutio, multa precatio. si feruens perseverat multum loqui est in orando. rem perfluis agere uerbis. Plerumque negotiorum plus gemitibus, quam oratione.

**AD SECUNDVM** dicendum, quod orationis non consistit in hoc, quod multum loquatur, sed in hoc, quod affectus continuetur desiderandum.

**AD TERTIVM** dicendum, quod Deus instituit hanc orationem, ut his uerbis beatus in orando: sed quia ad hoc debet tendere nostra orationis intentio, cumque ea proferamus, uel cogitamus.

**AD QUINTVM** dicendum, qd aliqui dicunt, quod propter continuitatem desiderii, ut dicitur, quia non intermitte quin temporibus uel pp effectum sine in ipso oratione, uel oratione remanet magis deuotio.